

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis, E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana Libri XVI**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1634

13. Nouine an veteres imitandi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70090)

duntaxat sufficere existimassent. Sed & ipsi qui hoc suadent, nunquam ad tantum eruditionis decus, nisi varia librorum lectione, effloruisse. Quis enim maior librorum Heliu, quam Seneca? qui omnes ita peruoluit, ut maxima quæque tractans volumina non abstineret ab infimis, quod eius eruditio multiplex, & factum ad omnia ingenium, satis indicat. Quanti verò fecerit libros sanctus ille doctor, vel illud declarat, quod vnus D. Chrysof. Homilias vrbi Parisiensi, diuitijs omnibus re-fertissimæ, sed, vel ipsis imperijs anteponeret. Omnino, vt in cælo non vnum duntaxat sidus rerum omnium artifex, & machinator Deus collocauit, sed infinita prope collucentium stellarum multitudie, nobilissimum illud corpus distinxit, vt ex varijs, varia signa mortales ediscerent, pari profecto ratione in hac ciuili vita diuersorum veluti ingeniorum faces, constituit, quibus ipsa collustraretur. Næ ex vno flore scita conficiunt olitores, sed in diuersis arcobis diuersa florum genera studiosissime colligunt, quo suum opus, tum coloris, tum odoris, summa varietate distinguant.

Quod natura in suo principatu, hoc ipsum in nature imitatione præstant eruditi pictores, qui non vno colore tabulas oblinunt, sed multorum temperie artificiosissime variant, & expoliunt. Quin ipse Zeuxis, omnium in pingendo ingeniosissimus, vt eximiam muliebris formæ dignitatem exprimeret, quinque sibi virgines speciosissimas ad imitandum, à Crotoniatis dari postulat, vt in vnâ imaginem multarum pulchritudinem transfunderet. At dices, varia lectione obrui, & confundi ingenia, ita est, si infirma sint, si tumultuaria, si perperam legant sine duce, sine luce, sine fructu lectionis.

Quia verò talia sunt puerorum, bene, & salubriter præcipiunt, qui eos, in vnus Cicero-nis lectionem incumbere, quam diligentissime volunt. Ita enim contingit, vt principem eloquentiæ spiritum, à primario oratore, & felicitus hauriant, & alijs vitijs, quæ imprudens lectio multa secum affert, careant. Accedit, quod tunc debiliore sunt stomacho, nec multa concoquere, atque digerere valeant. Verum postquam salubriori succo, à principijs fuerint imbuti, nihil vetat, quo minus varia perlegant, vt ab aliorum virtutibus aliquid trahant, quod suis astruant fundamentis, quin & ex ipsis, quos animaduernerint erroribus in stylo, fiant cautiore. Sic igitur noster ille imi-

tator, vt prudens ille Vlysses, qui

πολλὰ βιβλία & πολλὰ τῶν βιβλίων

Multorum mores vidit, & vrbes.

Vel etiam, vt magnus ille Antonius, qui in spiritualis vite studio currens, ex multorum virtutibus perfectissimam veluti vitæ tabulam collustraret. Nihil verò vetat in hac illustratio-ne omnium, vnâ nobis, eumque optimam, eligere, cuius pabulo potissimum innutria-mur, quod spectatissimis viris, video contigisse, qui singulares aliquos auctores habuerunt in delicijs, quos è vno raro deponant: dissuauabatur Philolaum Plato, Platonem Cicero, Alexander Mammæ officia Cicero-nis assiduò legebat, D. Paulum Andronicus imperator supra ceteros amauit, In vno Terruliano D. Cyprianus conqueſcebat.

Novine an veteres imitandi.

CAPVT XIII.

VT vno veteri, sic antiquis auctoribus omnium penè hominum consensus plus laudis, & existimationis tribuit. Imò, & nouos fastidiosa sæcula, aut respuunt, aut infra merita longè deterunt, huc spectat querela Valerij Martialis.

Esse quid hoc dicam, viuis quod fama negatur?

Et sua quod rarus sæcula lector amat?

Hi sunt inuadit nimirum Regule mores,

Præferunt antiquis, semper, ut illa nouis.

Sic viderem ingrati, Pompeij quarimus umbram

Et laudant Cæuli vtilia templa senes.

Ennius est lectus saluo tibi Roma Marone?

Epulus riserunt sæcula Maonidem.

Rara coronato plausere theatra Menandro.

Norat Nasonem sola Corinna suum.

Cornelius Tacitus hoc ascribit hominum

malignitati, sicut Martialis inuidiæ. *Vtio realis* *Cornel. Ta-*
gnitatu humana vetera sunt in laude, præsentia in *cit. in Dial.*
fastidio. Omnibus enim insurum est, vt raro *Cur noui*
(quod ait ingeniosus poeta) velint ingenio *sunt in fasti-*
cedere, & hanc laudem affectent, quam dum *dio.*
vident ab alio præripi, palmam eius adhuc nascentem conantur infringere. Accedit, quod veteres veluti in partem gloriæ hæreditatem, & longa sæculorum serie corroboratam, venerint, de cuius gradu à nouis, licet ingeniosissimis, deijci nullo modo possunt. Quæ opinio eruditionis, etiam si falsa fuisset, aut re ipsa mi-

nor,

Libri per-
multi ad
multiplicem
eruditionem
necessarij.
Simile de
sidoribus.

Cic. de in-
uente.

Pueri mi-
num capaces
vnâ le-
ctionis.

Aliquis

author ad
familiarum
consuetudi-
nem deli-
gendum.

Martial.

l. 5. ep. 10.

Cornel. Ta-

cit. in Dial.

Cur noui

sunt in fasti-

dio.

nor, tamen adeo omnium mentibus inoleuit, vt difficulti negotio diuelli possit.

Qui fictitium suis grunnitum simulabat Parmenio, Græci olim theatri amores, & delicia, tantam sibi apud omnium animos conciliarat dexteritatis opinionem, vt ipsi porcorum grunnitus editi, nihil ad Parmenionum suum esse dicerentur: simili ratione nouorum industria, licet re ipsa excellentissima, famæ & iudiciorum malignitate, sapius obruitur.

Veteres non tantum opinione nouo antecellunt. Cur veteres noua prastantiores.

An etiam extant legitimæ causæ, cur nouis veteres præferantur, neque illud in sola opinione nouis temeritate situm est, atque collocatum? Primum illi, quo à fonte propius abfuerunt, magis sinceris riuulos videntur exhaustisse, qui deinde per varia ingenia, eaque, vt fert humana imbecillitas, diuersis virtutibus obliuiscunt, integritatis plurimum amiserunt. Deinde quod ad eloquentiæ rationem maxime attinet, antiqui ferè omnes molesta peregrinarum linguarum disciplina exsoluti, toti in suam incubuerunt; ex quo contingit, vt naturæ præsidij instructi, mox arte, & continua exercitatione corroborati, incredibiles facerent progressus. At nos in linguis a puero triti, & quasi in necessitate pistinum amandati, tardè admodum sapere incipimus. Quid, quod illi, qui in vnoquoque genere excellentes fuerunt, in vnam, quam ipsi delegerunt facultatem, toto animi impetu se coniecerunt: nos lenocinante curiositatis malo volitamus per omnia, & passim *Coruus insequimur* (vt ait ille) *ισταγ, λυαγ,* nihil dum mente cõcipientes, in quod defixa nostra conquiscescat industria. Postremo, quæ antiqui oratores scripserunt, ea magno labore, multorum annorum curriculo, ingenti studio elaborarunt, quod se æternitati pingere arguerentur. Nos informes plerumque lætus, & cruda adhuc studia, in lucem hominum propellimus, quo fit, vt ad veterum decus tardè quis accedat.

Neque verò hoc à me ita dictum velim, vt omnes continuè nouos auctores repudiandos putem. Sunt enim plerique, vel supra veteres, eximij. Sed in euoluendis antiquis teritur via securior.

Qui maxime inter veteres imitandi, obiter notantur.

CAPVT XIV.

Quid singu. **T** *Huycides* densus, & breuis, & semper

instans sibi, lasciuientis orationis luxuriam tanquam falce refecabit.

Herodotus dulcis, solus, & quasi amnis sine salebris iucunditatem asperget.

Xenophon in affectata iucunditas, sed quæ nulla affectatio consequi possit, lepore & gratiis verba perfusa det.

Plato non linguæ solum, verum etiam animi, ac virtutis Magister, dictis afferet maiestatem.

Aristoteles, doctus acer, acutus, nectros, & iudicium conferet.

Isocrates nitidus, & comptus, dicendi veneres instillabit, & structuram orationis numeris, quasi pictis aflatocis, vermiculatam distinguet.

Demosthenes, quo nec grauior vsquam, nec temperatior, vim, iudicium, lacertos, temperiem largietur.

Philo, *Platonis* æmulus, in sensibus, & verbis, amplitudinem, atque admirabilitatem.

Iosephus antiquitatum Iudaicarum scriptor characterem virilem, accuratam iudicij limam, & vbi vult oratorem agere, aureum sententiarum, & verborum flumen.

Dio Chrysostomus, Cornu est quoddam (vt aiunt) *Amaltheæ*, ita dicendi vehementia, vbertate, & varietate præstat. Siquidem *Platonem*, & *Demosthenem* sequutus, candore quodam, ac contorta simplicitate respondet, vt ait *Philolstratus*, *καθαροί αι μαγαδες τοισορατοις προσηχοι*. Vt organis assentiant tibiæ, sic ille magnis istis Heroibus, elegantibus modulis accinit.

In eo excellens affectuum temperatio, vibrata acutus entythemata, exemplorum copia, ac plerumque ad exhilarandam orationem fabulæ, narrationesque intertextæ. Compositio, vt *Philosophum* decebat, nihil habet, aut sublimitatis ostentandæ, aut captandæ iucunditatis gratia inuouatum.

Pistarchus, nunquam satis laudatus auctor, non inanem dictionis furum, & pueriles calamistros, sed magnum iudicij in differendo lumen, dispositionis accuratam rationem, & optimarum rerum ingentem sylvam legentibus suggerit. Is verò est *Oceanus*,

Εξ οὐκιν παντες ωραμοι, η πατα δαλασα,

Καη πατα κεναι,

& quod *Agathius* scholasticus, de eo scripsit, *οὐχομοιοι ελα*. Nullus ad innutriendum stylum vberior est, aut opulentior.

Dionysius Halicarnassens, qui tam libenter

R

Censo

li auctores conferant virtutis.

Photius in bibliotheca. Synes. in Dione. Ion. in Omphale. Μαγαδα, seu Μαγδαλιν tibiæ vocat. teste Didyma.